

Gondolatok a mozgósínháizról...

Csak a *muzsika* áradása sodor annyi gondolat-kavicsot, érdeset, simát, kicsinyt, nagyot, tucatszürkét és ritkaszíneset, kavarja, viszi őket tova magával, csiszolja, koptatja, felbuktatja és elmeríti a figyelemben lankadó lélek folyójában, csak a muzsika annyit, mint a *film*, amikor beül az ember a sokszáz csodákra várakozó szem mellé látó szemmel, éhes füllel, élvezni gyermeki örömmel e két érzékszerv mohó lakomáját a mozi sötét nézőterén... És pereg a film, kép villan kép után, rohanó iramban repülnek a tájak, emberek... percek alatt embersorsok csiráznak magból hatalmas fákká és életpiramisok omlanak semmivé... nincs határa a térnek és nincs mértéke az időnek... a Technika vetíti elénk minden hasis-álomnál izgalmasabb apokaliptikus látomását: a filmet... Idegeink titokzatos tekerceiben pedig megindul az indukált áramok keringése: az asszociált gondolatok láthatatlan írásként kopírozódnak a mozgó képre... Széljegyzetek az igazán világokat jelentő mozivászon fekete margójára!

* * *

A könyvnyomtatás feltalálása óta nem volt még egy találmány, mely olyan döntő és átalakító hatást gyakorolt volna az emberiség szellemi fejlődésére, mint a mozgófénykép!... Az elvont, nyomtatott szó hatalma mellé beállt lélekformáló tényezőnek a konkrét, vizuális hatásokkal korlátlanul dolgozó keskeny, perforált celluloidszalag. Csak a vak nem látja, micsoda erő sugárizik szét a vetítógép lencséből, hogy a vászonnól a szemekbe verődve vissza, észrevétlenül, lassan-lassan, a futó kétórás szórakozások villanó hangulataival szétporlassza a régi világképet a lélekben és új életérzéseket csiráztasson mesterséges lidéres fényeivel.

Nem lehet szó nélkül elmenni a lármás, hangos mozi mellett, hogy vitába ne szálljunk mondanivalóival. Kívánhatjuk, hogy erősödjék a hangja, mellyel a lelkekhez szól, vagy igyekezhetünk ellensúlyozni hatását ennek az új «áfiumnak», csak közömbösek nem lehetünk vele szemben.

A *Napkelet* már eddig is gyakran foglalkozott a filmmel, főként egyes filmalkotások kapcsán felmerült esztétikai problémákkal. Hogy csupán néhányat említsünk: Szarka Géza cikke *A magyar filmgyártásról* az 1926. évfolyamban (684. old.), e sorok írójának cikkei *A nemzetközi film és a nemzeti lélek* (1928. évf. I. 635. old.), *A filmkritika értelme és célja* (1928. évf. I. 14. old.), *A filmjelírat* (1928. évf. I. 952. old.), *A mono-film-dráma* (1928. évf. II. 315. old.), *A filmszerző* (1928. évf. II. 73. old.), *A hangos film* (1929. évf. II. 110. old.), *A francia film reneszánsza* (1931. évf. 1058. old.) stb. címeiken, Marconnay Tibor filmkritikái (1928. évf. II. 873. és 954. old.), — és még számos olyan rövidebb írás jelent meg folyóiratunkban, melynek célja az volt, hogy egy-egy kiválóbb film sajátos és művészi szépségeire ráirányítsa olvasóink figyelmét. Ennek az új *negyedévi* rovatnak az lesz a feladata, hogy immár *rendszeresen*, nemcsak művészeti, de világnézeti szempontból is állandó tájékoztatással szolgáljon. Részint elvi fejtegetések formájában, részint filmről-filmre haladva mutatunk

irányt a mozi, e kivételes hatalmú, sokértelmű, modern jelenség független és tárgyilagos megítélésére.

* * *

Érdekes, hogy az antik kultúra alkonyán is, a szemnek ugyanaz a szomjú-sága hajtotta az embereket a cirkuszokba, mint ma a mozikba. Az ókori Róma egyik kitűnő kutatójának könyvében olvashatjuk: «A római gépészek a tökéletesség magas fokára emelték művészetüket; könnyű munka volt nekik állványaikat és kulisszáikat nesztelenül fölemelni és lesüllyeszteni, egymástól elválasztani és újra összetolni. Severus játékaival, 202-ben hajóalakúra formálták az arénát, a hajó hirtelen kettévált s a legkülönbözőbb állatok tömege tódult ki belőle. Medvék, oroszlánok, párducok, struccok, bölények rohantak, tülekedtek össze-vissza; hétszáz állatot mutattak be és ejtettek el a hétnapos ünnep alatt. Neró játékaival, amelyet Calpurnius költő ír le, megnyílt a föld s a földalatti mélységekből csoda-erdő emelkedett ki, aranytól csillogó bozóttal, illatos szökőkutakkal s az erdőt ugyanakkor a mélyből föl-emelkedő, idegen országbeli szörnyetegek töltötték meg.» Nem jut-e önkénytelenül is az ember eszébe ezeknek a látványoknak szublimált formája, a mozi, nevezetesen az expedíciós-filmek divatja, a *Trader Horn*, a *Congorilla*, az *Élve hozzátok haza őket!* című és más rokonfilmek nagy sikere?

És még egy párhuzam; nem kevésbé figyelemreméltó. Amikor az antik színjátszás végkép kivetkőzött szakrális jellegéből, egymásután zárultak be a színházak, vagy alakították át azokat *konisztrákká*, gladiatori játékok és birkózóversenyek színhelyeivé. Ma: *mozik* lesznek a színházakból! Európa legtökéletesebben felszerelt színháza, a párisi Théâtre Pigalle-ban mozielőadások vannak. Nemrég kelt szárnyra a hír, hogy a newyorki Metropolitan-operát is ez a sors éri...

* * *

A mozi nemcsak mint korjelenség követel a maga számára figyelmet, nemcsak mint legnépszerűbb lélekformáló tényező, hanem mint a legkülönösebb emberi alkotás is, amelyben a technikai megkötöttségek és lehetőségek egészen sajátos módon keverednek a *művészi akarat* megnyilatkozásával. Mert van művészet is ebben a sokak által lenézett tömegszórakozásban. Ha ritkán, sokszor elburkoltan csillan is fel benne, de van! És a Szépség a mozgó fényeknek és árnyékoknak ebben a gépi közvetítésű játékában egészen különös, egyedi módon nyilatkozik meg.

Minden téren olyan közönségre van szükség a mai életben, mely fel tudja a helyesét és a jót ismerni, *követeli* azt és *vissza tud utasítani* bátor és biztos ítélettel mindent, ami világnézetével és kifinomult esztétikai érzékével ellenkezik. Ha folyóiratunk olvasótáborra ilyen *aktív* közönsége lesz a moziknak, akkor ez a rovat megtette a kötelességét.

N. A.

Filmről-filmre.

Néha, nagy ritkán, túlemelkedik egy-egy film a másfél órára céljával kitűzött szórakoztatás feladatán... És óvatosan, leggyakrabban kissé ügyetlenül, bátortalan kézzel, tükröt akar tartani a mai élet zilált arca

elé. Természetesen ezt a gesztust nem tudatos művészi célkitűzés ihleti, mert a filmalkotás első-, másod- és harmad-sorban — *üzlet*, ipari produkció, főképen pedig Amerikában az, tehát ha egy-egy filmben azt látjuk: igényesebb, többet-akaró, mint tucat-társai, akkor ez csak annyit jelent,